

I. ÉVFOLYAM.

5. SZÁM.

1883.

YÉG YIDÉK.

PANCSOVA.

Vasárnap.

ÁPRILIS 29.

TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZMIVELŐDÉSI HETILAP.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:

Egész évre 5 frt. Vidékre 5 frt. 50 kr.
Fél .. 2 .. 50 kr. .. 2 .. 75 ..
Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Jabukai utca: 121.

Ide küldend a lap szellemi és anyagi részét illető minden közlemények.

HIRDETÉSEK DIJJA:

Három hasábos petítor 6 kr. Nyiltéri három hasábos petítor 10 kr.

Bélyegdíj külön minden hirdetésért 30 kr.

Kérjük t. cz. előfizetőinket, sziveskedjenek előfizetéseiket megküldeni. Az előfizetni szándékozók pedig sziveskedjenek ebbeli szándékukat bejelenteni, hogy a nyomandó példányokra nézve tájékozhatassuk magunkat.

A telepések ügye.

Pancsova. Április 28.

Új szomszédjaink mind több bizonyosságát adják, hogy legények a gáton. A mint a munkabeszámolásnál kitént, akadt a ki többet dolgozott egy héten s így többet szerzett, mint bármely szegedi kubikos. Hiába, munkás nép s nem egy könnyen hozza ki a munka sodrából semmi. Pedig a Duna árja a minapában rohamosan dagadt s e részről, még mindig lehet aggódni. De ha a víz nem, hát kihozza sodrából a csángót is a bor. Szegény csángó annyit szenvedett eddig, úgy megörült aztán ennek az édes anya földnek; hogy lehessen neki rossz neven venni, ha egyszer egy kicsit a kelténél jobban belekóstolt a hazai bor édes (?) nedűjébe. Aztán hát magyar ő is, neki legénykedett egy kicsit a csárdában s „ó te szegény magyar nép, szörnyű veszett híret terjesztette a német sógor. Hogy rabolt, kévelt, s ki tudná még mi mindent nem tett. Be is kísérték szegényt, a vizsgálat azonban kiderítette, hogy ő jókeme olyan ártatlan ember, a milyen csak a csángó lehet.

Sokkal komolyabb akadály lehet a te-

lepítésnek, ha eredménye lesz, városunk felfolyamodása a megyéhez, a képviselőhöz, a miniszterhez, a királyhoz a vojloveczi erdőnek a telepítés céljára való kiirtása ellen. Eredménye ugyan nagyon kétséges, mert a kiirtás elvben már el van határozva s a városi felfolyamodás is az egészségügyi szempontnak egészen általános hangoztatásán kívül pozitív meggyőző indokot nem hoz fel. Hanem utóvégre is kötelessége a városnak legkisebb érdekeit is féltetni és megóvni; s bízunk benne, hogy a kormány szigorú, szakzerű megvizsgálással megnyugtatólag intézi el az ügyet.

Míg így a város egyrésztől megóvni törekedik érdekeit ez ügynél is, addig másrészt városunk közönsége, a csángósegélyező bizottság vezetése mellett, ritka áldozatkészséggel karolja fel új szomszédjai ügyét. A gyűjtés még nem állapodott meg, de már az eddigi eredmény is kényszerít bennünket, hogy magasztalólag hangoztassuk úgy német mint szerb polgártársaink áldozatkészségét. Még nem adhatjuk az egyes adakozások mennyiségét és forrását, de annyit mondhatunk hogy az adakozás mérve meglepően öröndetes.

Hienformán nincs még eddig ottkím semmi baj. Nem is panaszkodnak szegény csángóink. Szathmáry Kálmán kinest. ügyész úr szívességéből kezünk közt van egy pár levél, miket egyik másik betelepült az otthon maradtaknak írt. Persze hogy csak jót írnak, s hogy aztán a kimaradtakat, a kik a legnagyobb sanyarúságban élnek, nagyon

meglepi a honvágy és sok gondot adnak a budapesti csángótelepítő bizottságnak.

El is határozta ez, hogy ismét 800 embert hoz be s az egyes nagybirtosokhoz, városokhoz fordul, hogy ideiglenesen elhelyezék. Egy szekerescsapat pedig már útban van s nem sokára ide megérkezik.

Ha egyelőre az eddiginél meg is állapodik a bevándorlás s ha a magyar városok áldozatkészsége ez irányban még oly nagy mérvben tevékeny is—mint a hogy a főváros 1000 frttal a csángó egyesület alapítótagjai közül kíván lépni—mégis az oly nagy mérveket öltött ügynek amnyi kényes oldala van s amnyi esélynek van kitéve, hogy sikeres vezetésére és nyomról nyomra való ellenőrzésére okvetlenül szükségesnek tartjuk a kormány beavatkozását.

Az országos csángómagyar egyesület f. h. 29-én Budapesten megtartja alakuló közgyűlését.

18⁴³₄₄ 18⁸³₈₄

I.

Negyven éve, midőn Metternich korszakában a földművelés emelésének ürügye alatt, de valóságban germanizálási célból Württembergi németek raja telepített Temes megye hegy-völgyes és erdős vidékére állami segély mellett, hogy az oláhság között hintsék el a kultúra magvát, azokat civilizálják és szaporaságuknál fogva idővel a német elemet honosítsák meg.

Jött is, görögdinnye domboruságtól duz-

jvök a szent misére édes anyámért könyörögni. Isten áldja meg! — Szólt Erzsók, s hálás tekintettel véve át a szalagot szapora léptekkel indult kifelé.

— Megállj leánykám, szólta újra Kasza Pál uram, elkísérlek egy darabig. Kelet felől zivatar van készülöben; a hegyekből alázuhogó patak talán már meg is áradott. Baj talál érní s szegény anyád nyilván aggódik érted.

— Úgy-úgy, tisztartó úr! biztatá mosolyogva Örszike, s az még a kapunál beérve Erzsókot — együtt fordult ki vele az udvarból. —

Kasza Pál uram nem először eselekedte ezt Erzsókkal. Soha a világ minden kincseért sem engedte volna, hogy Árva Erzsók — a mint különben dukált volna — legelsőnek véve ki a munkabért, magában indúljon haza: mert mindig aggodalmaskodott, hogy a semirekellő Bagó Miska, Czudar Peti vagy Golyhó Andris utána sunnyog. E miatt mindig utolsónak hagyta s legtöbbször személyesen kísérte el egészen a dombhátig. Tette ezt egyrészt önnön jó szive sugallatából; másrészt Örszike kisasszony iránti lojalitásból, ki iránt — mint a Lizi frajla vihogásából olykor ki lehetne venni — mély titokban, uram boesáj! érdeklődött is egy kissé; de saját koméziója tekintetéből is a napi vesződések után jól esett egy kis sétát tennie, a mely annál kellemesebbnek látszott, mert egy kedves teremtés oldalán végezhetette azt: no meg végre a jegyzőék is, kikhez Kasza Pál uram szombat esténként egy barátságos kalabriasz megkvaterkára szokott volt betérni, a falának éppen ezen a felén laktak s a tisztartó úr visszafor-

Szépirodalmi csarnok.

Becsületes szegény ember...

(Burns Róbert.)

Becsületes szegény ember,
Ha fejet hajt csak azért is,
Fömmen mondjuk: gyáva némbér!
Mi szegények, csak azért is!

Csak azért is, azért is,
Hasánot, hirt ha nem ígér is:
Hír, rang mi más? — Pénzen írás,
Súlyja az ember azért is!

És a gúnyánk hogyha bár rossz,
Ebédünk ha ösztövért is;
Bolond pompázz, gaz lakmározz!
Ember az ember azért is!

Csak azért is, azért is,
Dőre pompa bármit ér is,
Ígaz ember — csak az ember,
Hármily saegény, csak azért is!

Lám ez úrfi, — ezíne grófi,
Hegyes - hegyes már azért is,
Száz is vár a — parancsára:
Szegény ördög az azért is!

Csak azért is, azért is,
Ha milyen a név, a vér is,
Nemes ész és — szabad érzés
Nevet olyast csak azért is!

Király bárkiből csinálhat
Bárót, grótot, herceget is;
Am azt ugyan hol találhadd,
Hogy emberré tett egyet is?

Csak azért is, azért is,
Méltóság ha trónig ér is,
Femkölt öhne, — szív érzelme
Magasabban áll azért is!

Hát reméljük, — hogy megérjük,
— Megérjük azt csak azért is —
Hogy a szellem, — igaz jellem
Legyen itt úr csak azért is!

Csak azért is, azért is,
Megérjük azt csak azért is,
Felebarát — igaz barát,
Mind egy testvér lesz azért is!

Wigand János.

ÁRVA ERZSÓK.

Eredeti beszély.

I-va

Romanecz Mihály.

(folytatás.)

— Köszönöm, köszönöm drága kisasszony. Isten fizesse meg jóságát! Ma nagyon heven süttött a nap, a számeza bizonyára neki prútt a be-rekben: az ég peremén, a szomszéd hegyek meg-gől sötét felhők tornyosúlnak, éjjel esőre válik az idő s hajnalra édes-puhává érleli a számezátt. Hozok, jóságos kisasszony, hozok: hisz ügyis le-

zadó, borzbőrös és eszesos rézesattos lójáromba fogott nagy meklenburgi lovak által vontatott terjedelmes, széles talpú kerek, magas oldalos és fehér ponyvával lefedett kocsikon bajszatlan, vidrabőr sapkás, nápicztermetű, hosszú kaputos német sógorok légiója, apraja nagya, minden pereputtyostól és nagyobb összegű pénzkészlettel; kérkedő modorban előadván: hogy mi módon fogják ők e vidéken a földmívelést, — szerzett tapasztalataik szerint — emelni, tej, kávé, vaj és burgonya táplálék mellett, miként hozandják be az istállózat, a lovak és szarvasmarha nemeseit a magokkal hozott szép tenyész példányokkal. Így jött egyik raj a másik után s mind kimenesztettek rendeltetésük helyére, szétszórva az oláh falvakba; ott csakhamar — maguk modora szerint — szép házakat emeltek s mert épen nyári, de veteményezésre már késő idő volt, éltek, mint mondani szokás, saját zsirukból, s laktak szép házaikban; melyek azonban időközönként takarmányaikkal együtt sorscsapás, vagy az oláhok ellenszenvé folytán egyik a másik után leégtek, de államségély útján újból és ismételten, de már ekkor kisebbszeri módon felépítettvén, ismét azonos sorsban részesültek; lovaik, mert az istállózás ily körülmények között lehetlennetett, legelni valának kénytelenítve, magas testalkatuknál fogva azonban azt csak térdén állva eszközölhetvén, elesen evészedtek, s rövid idő alatt nagyobb részt rakásra hullottak; az életben maradt sovány 17 markosak összefogattak 13-14 markos oláh kis lovakkal, hogy? — hogy gazdáikat a nagy üres társzekerben a városba vontathassák koldulni.

Jövő tavasz kezdetén már seregestül lehetett látni az akkoráig már mindenből kifogyatkozott s már mindenki által ösmert württembergi civilizátorok öregbeik egész csapat gyermekkel Temesvár városa utcáin, kávé-sőt magány házaiban is, térdén állva imára emelt kiszáradt kezekkel alamizsnát kéregetni! Gyümölcsérés tájon máresak apraja indította szánalomra a járó kelőket, uborka és dinnyeérés után pedig már itt ott csak egyes beteg ifju kéregetők valának láthatók; az öregje még mielőtt ideje lett volna a kulturafejlesztéshez fogni, mind elhalt, vagy, visszamenekült üres erszénnyel, de tapasztalatdúsan hazájába.

Az életben maradt mindkét nembeli ifjúság, mely szerencsés volt pártfogóra találni, az acclimatizáció betegsége kereszttől esve, meghonosult s idővel mint példával is bizonyítható — megmagyarosodott. **V. G.**

(folyt. köv.)

dültában soha sem kerülte ki őket. Erzsók is, bár eleinte szégyenkezve oldalgott úri kísérője mellett, időjártában hozzátörődött e sajtóságos jelenetekhez, sőt később hálával volt eltelve: mert Kasza Pál uram — becsületére legyen mondva — soha, de soha sem sértette meg e szegény porleány mély erkölcsi érzését.

Igy escelekedett tehát most is: és nem rosszul tette. Mert alig kanyarodtak a falúvégi esaliba, nagy nehéz esőpek kezdtek aláhullani, majd sürű suhogással eredt a zápor, vakító villámok cikáztak át az egen, rá harsány mennydörgések rezgették meg a levegőt s a patak megdagadt árja, melyen a remegő lánykának át kelle mennie, már messziről rémesen zúgott hozzájuk. Mire ide értek, az egyre növekvő s vadul tomboló hullámok már szinte lehetetlenné tették az átkelést. A szegény lány rémült tekintettel néze a rohanó árra. Mit volt, mit nem, tenniük? Ember tervez, isten végez. Kasza Pál uram némi habozás után — uram fia, ily kedves haland még egyszer sem esett meg rajta: izmos karjaiba ragadta a gyöngye, reszkető teremést és szilárd léptekkel indult a haboknak. A szegény lányka areza-s homlokára vérfelhőt hajta a szeméreméret s félig szabódva, félig remegő odaadással borult Kasza Pál uram vállára, hogy arezát eltakarja. Ah, mennyit áll ki e néhány percz alatt! A patak mentén kíméletlen szél stívölte s különben is kissé felgyüremlett szoknyaeskája alól még inkább engedé meglopni bájjait. A esatakos zápor is anynyira átáztatta vékony öltönykáját, hogy testének gyönyörű idomai oly élesen s mégis oly utánozhatatlanul művésziesen

Egy veszélyes betegség.

A szemesés köthártyalobról szólunk, a mely „egyiptomi szembetegség“ név alatt ismeretes. A hol a föld talaja és a légköri viszonyok fejlődését elősegítik, egészen meghonosult; s mivel hogy e betegség könnyen tovább terjed, az illető világtájakon valószínűs országos csapássá nőtte ki magát. Leginkább keleten fordul elő, Aegyptomban, Groszországban és a Dunafejedelemségekben; és valószínűleg csak is e szomszédságnak köszönhetjük, hogy hazánk déli részén már évek óta terjed és nemcsak egyes családokba, hanem egész községekbe befészkelte magát. Ha tekintetbe vesszük, hogy egy iskolás gyermek az egész osztályt, egy katona az egész laktanyát rövid idő alatt megfertőzheti, akkor ne esodálkozzunk, ha ezen a látási érzéket veszélyeztető kór, mely a szemvilágot évekre gyengíti, és melynek legszomorubb lefolyása főleg görvélyes egyéneknek sokszor a tökéletes megvakulás, nálunk is a népet sújtó csapásként óriásilag elterjedhet.

Nemzetgazdászati szempontból pedig kiszámíthatatlan kár az országra nézve, a mennyiben e bajban szenvedők sok esetben éveken át munkaképtelenek; és ha a betegség enyhébb alakban lép is fel, a munkaképességét esökkenti.

Mint fogházi orvos volt alkalmam tavaly tapasztalni, hogy a szemesés köthártyalobban szenvedő letartóztatott egyéntől néhány nap alatt 35 fogolyra ragadt e betegség, és hogy szerencsére tovább nem terjedett, csak is a helybeli fogházban észlelhető felette nagy tisztaságnak, az elköltöztetési rendszernak és az orvosi rendelvények pontos teljesítésének tulajdonítható.

Mérvadó körökben már régen figyelmessé lettek e betegségre amélikül, hogy elláritására valamit tettek volna; ez idén pedig szerencsére Hergloz Antal tszéki elnök úr, mint a pancsovai sorozási bizottság elnöke meggyőződött a felől, hogy számos különben erős testalkotású fiatal ember az említett szembaj miatt katonai kötelezettsége alól egyelőre fölmentetett. Szerencsére mondom, hogy e nagybefolyású férfi, ki emberbaráti érzelmek fényes jeleit minden alkalomkor megmutatta, ezeket tapasztalta, mert szavának inkább sikerülend ezen már már veszélyes mérveket öltött kór további elterjedésének a magas kormány figyelmének fölhívása által gátot vetni.

Közelebb megkísérelendem szerény nézetemet e kór elleni óvintézkedéseket illetőleg becses lapjában kifejtteni.

Dr. Berliner Gusztáv.

domborodtak ki, mint csak a milói Venus szobrán tapasztalhatni. S mindehhez úgy érce, mintha lovagja, jötevője mind szorosabban ölelné magához esőtől tapadó és nyugtalanul lihegő kebelét. Ah, mennyit áll ki e néhány percz alatt! Kasza Pál uram pedig olyan valamit érce, a mit még soha életében, mintha agyától a talpáig valami végig esiklándozta volna a véret s ment rendületlenül, nem bánta volna most, ha az öperenezás tengere is túl kellett volna mennie. Már a patakot is szerencsésen át gázolta, sőt a kopasz dombhát fokára is felkapaszkodott, s csak itt s itt is csak Erzsók ismételt kéri sürgetéseire tette le édes terhét. Ekkor pillanthatta meg először ez egész kedves kaland alatt a félelem s zavar közt még mindig vívódó leányka arezát; s ez igéző, a szűzi szeméremérettől még mindig lángbaborított arez anynyira elragadta, oly önfelédte tevé, hogy hirtelen lehajolva egy szenvedélyes esókot nyomott rája.

E pillanatban még csak Árva Erzsók riadó sikolyát hallhatta, egy daliás, Alkibiadesi természetű legényt, egy sötét szempár haragos villogását láthatá s két súlyosan nehezédő kart érezhető vállain. A másik pillanatban egy hatalmas lökés — s hanyathomlok zuhant a sikos dombháton alá. — Életében egyszer vitte rá a sátán, hogy rosszat escelekedjék, s ekkor is mily esufosan lakolt meg érte. Szegény Kasza Pál uram!

Mire föltápáskodott: esend és sötétség honolt körülötte. . . .

Heti szemle.

A chauvinismus megint egyszer kudarcot vallott! Néhány jól-rosszul szerzett, szedett-vedett információ alapján fellovált egy szegény, becsületben megöszült öreg embert, hogy ez számára kikaparja a gesztenyét a tűzből. Igaz, hogy a sérelem a magyar képviselőházon megeseett. De minden józan ember Füzesséry-t eszköznek fogja tekinteni, — s a követ a szerzőkre fogja vetni. Verhovay úrra és társaira, kikkel maga a párt is minden solidaritást egyszer-mindenkorra érvényen kívül helyezett. A botrányhősök a szélső elemek szívében egy ideig a nimbus világában jelennek meg: utóbb ezek is elhagyják őket; leélik magokat, s maradnak a kik voltak, a canaille emberei. Ez meg tudja őket becsülni, jobban, mint holmi philanthropikus intenciókból fakadó intézményeket, mint a minót contemplál az agg Vilmos esászár üzenete a birodalmi tanáshoz a munkások sorsának javítása ügyében. — A zavarosban halászó chauvinistáknak az ilyenek ninesenek nyökre: ők a botrányt keresik.

Nagy Európában ismét szelidebb akkordok zöngenek. A hármass szövetségnek a mult heten oly gazdagon felbuggyant forrása a futó homokban veszett el. Az udinei irrendistákat felmentették, — a dynamit-hírek már nem oly zsiros betűkkel ékeskedtek a lapok hasábjain, hanem vékony dongájú garmondokban hzták meg magukat.

Annál érdekesebb eseményeket jegyezhet fel a krónika-író minálunk. A szabad szellem és felvilágosultság egy újabb lépést készül tenni a parlamentben. Feszegetik és pengetik, — de mi több, bizottságilag tárgyalják is a zsidók és keresztények közti polgári házasságot. Hogy meg fognak a törvénynek, (ha ugyan lesz belőle törvény) örülni a fényes nevű, vékony pénzü mágnások! Ebbeli örömiük minden esetre csak a vékony nevű és még vékonyabb pénzü tisztelbeli és kiszolgált övezető és káplár urak gaudiamához fogható, kikre mint önkénytesekre az a vigasztaló élvezet vár, hogy a kék nadrágot a vörössel fogják felcserélhetni! Azaz a rendes hadseregből a honvédséghez tétetnek át, a mint ezt egy másik javaslat ezélozza. Hja, — a katona urak nem értik a tréfát! Rendelkeznek élet-halál felett. Megmondhatója ennek hatos uram, kit ők itéltek néhány napja kötél általi halálra. Kozareknek lesz ismét dolga, — különösen ha még Spangács is vallottak. Csakhogy eddig még nem tették.

A gyilkosságok eme borzadalmas idejében szinte jól esik rémséges szívünknek, mikor egy-egy kiváló jelesünk természetes halállal múlik ki, mint e héten Rómában a pápai kamarás, grf. Zichy Ferencz és idehaza minálunk a tárczairók öreg mestere Bulyovszky Gyula. Mert hisz könnyen megesehetik, hogy amaz, mint magyar főurat, bosszúból az olasz irrendisták, emez pedig kenyér irigységből a nihilistikus eszmékkel megakott éhenkorász journalisták megölték volna. Nem lehessen tudni . . . !

De fordítsunk egy örvendetesebb lapot. A zsenge magyar művészet büszkesége: a budapesti műcsarnok tavaszi tárlata ismét megnyílt, s 47, szigoru aesthetikus ítélete előtt is megálló magyar festmény hívja fel a szemlélő figyelmét: köztük Benzur nagy műve „A magyar biztosító társaság első közgyűlése“ életnagyságu, hiven talált történelmi nevezetességű alakjaival!

HASZNOS TÁRCZA.

A világ vége.

Naponta bámuljuk a természet örök szépségét, a zöldelő dombokat, a virágos, dalos mezőket. Gyönyörködünk a eszgedező kristály-patak zúgásában, ép úgy, mint a madárlakta berek vidám életében. Csodálkozás fogja el lelkünket a jégkoronás havasok látásánál és önkénytelenül hajlunk meg azon magasztos erő előtt, mely mindcsek fölött titokban örködik; mely fenséges a nap kelteben, elragadóan nagyszerű az égi háboru ezikázó villámaiban, s a felbőszült tenger viharáiban. Egyformán hajlik meg ezen erő előtt, — kit a természetbúvár „Természet“, a vallás embere pedig „Isten“ névvel illet — minden halandó. Megbámuljuk az emberi kéz műremekeit: a hatalmas alagutakat, melyek völgyet völgygyel zöszetalálkoztnak, s melyekből James Watt prüszkölő tűzparipája, a rohogó gőzmozdony az évezredekben át egymás között békében élő villiket és tündérekét rég kiköltözni kénytelenítette.

Óriási hajók hasítják a kék tenger sima tükörét; pompás paloták, nagyszerű templomok, muzeumok és könyvtárak dicsőítik a soha sem nyugvó ember kezét. És vajjon nem élő tanú-e a virágzó városok az ő eszének, művészetének?

A festészet, zene és költészet, mindnyájan az ő dicsőségét vallják, mintha egyhangulag látásának kérkedve mondani: hogy ők a Muzsától, az istenek e kedvenceitől nyerték és pedig már születésük előtt, az örök kév a l ó s á g priviligiumát.

És kérdem: nem hiszi-e ugyanezt az ember is; a ki soha sem nyugvó eszével nemcsak a föld belsejébe hat be, hanem egész más világok felé is gravitál. Kutatja, fürkészi azokat, mintha a sok

Nem örvendhetünk eléggé annak, hogy hazai művészetünk hova-tovább gyarapszik. A művészet emelkedése egy ország kulturális haladásában mindenkor nagy, eddig még ki nem aknázott természeti energiára vall.

Mit mondana ehhez Metternich herezeg, ki emlékiratainak most megjelent utolsó kötetében is, úgy mint az előbbieken és egész életében, a magyar műveltséget, magyar alkotmányt oly rettentően perhorreskálta?

y.

A honvédelmi miniszter nevezetes törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé, a melynek értelmében, nemcsak a gyalogezredek és vadász-csapatok állományába tartozó azon tartalékos tisztek, s nemcsak az ugyanezen ezredek és csapatok, nemkülönben a lovasság tartalékos legénységi állományába tartozó azon volt egy évi önkéntesek, a kik az 1873-ik évben soroztattak be, és a folyó 1883-ik év végével a honvédséghez szabályszerűleg is át volnának helyezendők, hanem még az 1874., 1875. és 1876-ik években besorozott s magyar honosságu és a gyalogezredek és vadász-csapatok állományában levő tartalékos tisztek, úgyszintén az ugyanezen ezredeknek és csapatok, ezeken kívül még a lovasságnak tartalékában álló többi volt egy évi önkéntesek is azonnal a honvédséghez lesznek áthelyezendők. Ennek folytán a közös hadügyminiszter által közölt hivatalos kimutatás szerint, az említett négy sorozási évfolyamba tartozó 612 tartalékos tiszt, 22 tartalékos hadapród és 1558 tartalékos altiszt és közlegény, mint a kik tisztí helyekre egy részben remélhetőleg alkalmazhatók lesznek és így összesen 2192 volt egy évi önkéntes, már folyó évi május hava végétől fogva át lesz helyezendő a honvédséghez.

E javaslatához képest aztán a honvédséghez ekként idő előtt áthelyezett tartalékosok nemcsak a két évi honvédségi szolgálattal, hanem azon hadseregbéli szolgálati kötelezettséget is, a mely a hadseregnél maradásuk esetében még rájuk hárított volna, szintén a honvédségnél és a honvédségre nézve fennálló törvények és szabályok értelmében lesznek kötelesek teljesíteni.

Pancsova városa legutóbbi közgyűlése.

A csütörtöki közgyűlés gazdag tárgysorozatánál s több fontos határozatánál fogva mindenkép kiválik városunk utóbbi közéletében. Különösen örvendetes jelenségnek kell tekintenünk, a melyet a minapi közgyűlés is felmutatott, hogy több igen tekintélyes

szépet és ékezt, mit a föld és az ég, a természet és a lángelme neki oly pazarul nyújtanak, örökre bírnunk akarván.

Pedig minden elenyészik: oda lesz minden, a minék egykor örültünk és romba dűl a büszke ember alkotásának még oly fennen szóló tanuja is. Így kívánja ezt az örök Természet soha elnem-évlő törvénye: életből lesz halál: sírból kel az élet. Így hangzik e rövid, de annál esalhatatlanabb axióma, melynek minden, a mi létezik hódolni tartozik.

De hová tévelyegtem el? Hiszen a „világ végéről“ akartam a kedves olvasónak írni, vagy helyesebben: Flamarion Camil „L'origine et la fin des mondes“ pálya nyertes művét ismertetni.

Letértem kitérőt ösvényemről, hogy elandologjak a Természet végtelen útjain: hogy lapogassak örök igaz könyvekben, melyről az említett világhírű csillagász oly elragadó szépen ír. Boesánatot kérve, ezen kissé talán illetlen prelüdiálásonként átadom a szót az említett nagynevű szerzőnek.

* * *

A föld született és így meg is kell halnia. Megfog halni: legyen ez aggság miatt, midőn éltető elemét végig elhasználta lesz, avagy történjék ez az által, hogy az éltető napnak sugarai, melytől élete függ, kialusznak. De meghalhat véletlenségből is: valamely más égitestnek összeüt-közése következtében, melylyel forgásában össze találkozik. A világnak vége, az utóbbi módon azonban, kevésbé bir valószínűséggel.

Annai bizonyos, és ezt a természettudósok sem tagadják: hogy a víz és a levegő egyre fogynak, s hogy úgy az ocean, mint a levegő, egykor nagyobb mértékben léteztek, mint napjainkban.

A víz behatolt a föld kérgébe, a hol vegyi úton sziklává vált. Tagadhatatlan továbbá az a

polgártársunk, a kik eddig szinte évek óta távol tartották magukat közügyeinktől, ismét mindjobban belemelegesznek városi közéletünk mozgalmába.

A csütörtöki közgyűlés egyik legfontosabb mozzanata az, hogy a kormánynak a vajlovcezi 2000 holdas erdőnek kiirtására vonatkozó határozatával szemben felkéri a földművelési és pénzügyminiszteriumot, hogy miután amaz erdőnek kiirtása a város egészségügyi viszonyaira s a vidék tenyésztésre hátrányos hatása lesz, vonja vissza arra vonatkozó elhatározását. Egyszersmind megkérik Gr. Ráday G. képviselő úr is, valamint megkeresetik Torontálmegye is, hogy a kérvényt támogassák. Sőt szükség esctére Ó felségéhez, a királyhoz is küldöttség menesztetik.

Tanulságos volt a Pflug Gyula, felfüggesztett városi levéltárnok fizetési kérvényének tárgyalása. Néhányan a kérvényező szegénységére iránti tekintetből egész fizetését kívánták meghagyni. A polgármester ur azonban abban a véleményben volt, hogy ne csináljon a város hibás precedens s adja meg a félfizetését, hiszen a hosszabb ideig beteg hivatalnokok is csak három negyed rész fizetést kapnak.

Erre — többen azok közül is, a kik előbb az egész fizetést kívánták megadni, — a közgyűlés a kérdést bizalmi oldaláról fogta fel, mivel Pflug fegyelmi ügye szoros vonatkozásban van a polgármester személyéhez és tekintélyéhez, és elhatározta, hogy csak a félfizetést adja meg.

Szintén e közgyűlés kiküldött egy 9 tagból álló ipartanácsi bizottságot, a mely az ipariskola felállításának minden oldalú feltételeiről és módosatairól javaslatot készítsen.

Fontosabb az a határozat is, hogy a kórházi adósság törlesztésére felveendő 50,000 forintnyi kölcsön törlesztésére felemeli a hús és szeszcsitalok utáni fogyasztási adót, az eddiginek mintegy nyolczadrészével.

A szabadság szobrára Budapest fővárosa felszólítására ugyan e gyűlés 30 forintot szavazott meg. De kinevezett egy 6 tagból álló bizottságot, mely a közönség közt e czélra nagyobb gyűjtést rendezzen.

Végül emeljük ki még egy örvendetes határozatot, hogy t. i. megkezdetik a város rendszeres kávécsolása.

HELYI HIREK.

Stancsich György főispán úr még mindig Versecezen időzik. E. h. 24-én nevenapját ünneplé, bizonyára abban a tudatban, hogy ismerői-ha tán csak szívőkben is-a legjobbat kívánják neki.

tény is, hogy a hőmérsék a föld belsejében tíz kilométernyi mélységre, a forró víz hőmérsékletével azonos és hogy épen ezen hő az, mely a vizet mélyebbre behatni nem engedi. A légeny és éleny, melyek légkörünket képezik, szintén alávannak vetve az említett apadásnak — elfogyási processusnak.

A figyelmes vizsgáló mindezekből, előreláthatja azon időt, melyben a föld az öt környező atmoszfärikus víztől megfosztva századok lefolyásával, lenni megszűnik. Ezen vízgöz védi jelenleg is a földet a tökéletes megfagyás ellen: a mennyiben a napnak sugarait a föld közepe felé gyűjti. A hó a havasok esuesairól, a fennsíkokra, sőt a völgyekre is lefog szállni: maga előtt hajtva minden életet, és civilizációt: örökre eltemetve virágzó városokat és hatalmas nemzeteket, melyeket útjában találni fog.

SzentPétervár, Berlin, London, Bécs, Konstantinápoly, Róma, egymásután fognak halottí leplük alá rejtőzni és fejüket örök álomra lehajtani. Hasztalan fog majd akkor az egyenlítő embe-re észak sarki expeditiókat rendezni, a végett, hogy a végtelen jégmezők alatt: Páris, Lyon, Bordeaux, vagy Marseille, most annyira virágzó városok helyét megtalálja. Nyomukra sem fog akadni. Idegen tengerek partjait fogja az ezen vidék kenjáró ember találni: földabrossza pedig merőben más és jóval kevesebb országokkal fog rendelkezni, mint ma. Midőn ez történni fog, akkor csak is a forró égőv alatt fognak emberek lakni: míg az utolsó emberi család is, a hidegtől megdermedve érségben az utolsó tenger partján, ezen rideg és örömtelen világgal védképpen le nem számol: azon világgal, melynek napja nem lesz egyéb egy hasztalan, kihűlt járökölő korongnál, e gy é l t e t ő m e l e g e t k ö l e s ö n ö z n i n e m t u d ó h o l d n á l.

Úgy látszik, mintha a földünknel kisebb szomszédunk, a hold, mely amannál tudvalegőleg kön-

Fehér Ipoly a szegedi tankerület új főigazgatója, a Ferencz József rend lovagja, jeles természettudós és kiváló tanfőru, a lefolyt léten első ízben tette meg hivatalos látogatását a helybeli reál-gymnasiummal. Megfigyelte az iskolát úgy szellemi, mint alaki jelenségeiben s arra az örvendetes meggyőződésre jutott, hogy az intézet öntudatos és tehetséges buzgalommal működik abban az irányban, a melyben olyannyira fontos és áldásos hivatást van rendeltetve teljesíteni.

Megrendítő öngyilkosság híre jutott el tegnapi városunkba. Herglöz György járásbíró-sági díjnok, köztiszteletben álló törvényszéki elnökünk öcsese, péntek éjjel Alibumáron sajátkezűleg vetett véget életének. A kik ismerték a sok szép reményre jogosító fiatal embert, bizonyára őszinte részvéttel osztotznak hozzátartozói mély gyászában.

Az Arany-émlékszóbor javára május hó 2-án tartandó hangversenyre újból s a legmelegebben felhívjuk a közönség figyelmét. Ezt annyival nyiltabban tehetjük, mert műsora s a közreműködő erők igen szép sikert ígérnek. A hangverseny változatos programját itt közöljük:

„Szózat“, férfikar Egressy Bénitől: éneklí a „Pancsovai magy. dalkö“ 2. „Johann Arany's Leben und Wirken“ (Arany János élete és működése), felolvasás Schertler Antal úrtól. 3. „Beccu bardu“ (Walesi bárdok), költemény Arany Jánostól fordította Dr. Jovanovics János: szavalja Thómes Dusan úr. 4. „Szibinyáni Jank“, költemény Arany Jánostól, szavalja Málná s y F. úr. 4. „Liedesfreiheit“, (Dalszabadság) férfikar Marschmertől: éneklí a pancsovai német férfidalegylet.

„A Leánykerő“

Énekes népszimni egy felvonásban. Hasonzímú szindarab után ez alkalomra átdolgozva.

Személyek.

Sugár Mihály, módos gazda	Dr. Noszlopy Gáspár úr.
Kata, leánya	Stolez Ilona k. a.
Szamos Ferencz, juhász gazda	Dulez István úr.
Villám Bandi, bojtárja	Zsembery János úr.
Liliom Peti, gazdag legény	Knyaskó Lajos úr.
Panna, özvegyasszony	Klempay Mariska k. a.
Czifra Sara	Vizkelety Klára k. a.
Órzi	Auer Mariska k. a.
Terési	Christen Friderika k. a.
Mari	Krieshaber Anna k. a.
Boris	Imhof Irma k. a.
Zsuzsa	Krumesz Etelka k. a.
Vicza	Christen Kata k. a.
Margit	Halász Hedvig k. a.
Kántor	Klein Oszkár úr.
Hegedüs	Nécsy Imre úr.
Bögös	Panlovics János úr.
Klarinétos	Germány Húgo úr.

Falubeliek.

Rendező: **Knyaskó Lajos** úr. A karokat betanította: **Randi Ferencz** úr.

A hangversenyt táncz követi. Belépti díj: személyenként 1 frt., családonként 2 frt. Kezdeté este 8 órakor.

A kik véletlen nem kaptak meghívót forduljanak a rendezőbizottság elnökéhez, áll. polgári iskola, igazgatóság. Belépti jegyek ugyanitt kaphatók és este a pénztárnál.

A pancsova vidéki tanítóegylet csütörtökön, april 26-án városunkban megtartá ez idei tavaszi gyűlését. Lefolyásáról jövő számunkban adunk értesítést.

* **A helybeli selyem fonó** a jövő hó folyamán ismét megkezdí működését, még pedig kétszer annyi munkaerővel, mint tavaly. Bezerédj Pál kormánybiztos úr az előintézkedések megtételére pénteken városunkban időzött. Földi Theobald, a selyemfonó igazgatója, e derék és

nyebb és gyengébb is, folyadékainak és gázainak jókora nagy részét már elveszítette volna: mert a számtalan tüzhányó, mely azt tátongó örvényeivel körülveszi, nem volt képes kitöréshez jutni, még oly korszakban sem, midőn a holdnak hasonlíthatlanul sűrűbb atmoszfärával kellett bírnia, mint a minővel ma rendelkezik.

Mars bolygoja jóval idősebb a földnél és noha kisebb, még is előbb áll emennél: mert tengerei nem foglalják el, mint a miénkek, területének három negyed részét.

De tegyük föl, mondja a lángelméjű szerző tovább, hogy a föld elél addig, míg a napnak kihűlése be nem áll, sorsunk akkor is ugyanaz marad: a hideg következtében való halál. Első esetben a természet bizonyára megajándékoz bennünket még egy pár millió évvel, másodikban pedig még emél is több, talán pár millió évszázad is elvonulhat fölöttünk. Míg ez beáll, addig az emberiségnek, úgy fizikailag, mint erkölcsileg fogynia, enyésznie kell.

A nap ki fog aludni: melegeknek nagy részét biztosan elfogja veszíteni, mivel azon intenzitást, melylyel sugarai manapság bírnak, akkor még csak képzelni sem lehet. A meleg, melyet napunk öránkiut kiáraszt 2900. millió myriameter kölláb jeges vizet volna képes forrásig melegíteni. Ezen, most annyira bő kiugrázás, időfolytán majdnem egészen elfog enyészni.

A meleg mennyisége, melyet a bolygók és más egyéb csillagok, arra hogy megélhessenek útjokban felhasználják, az elveszített mennyiséggel összevetve jelentéktelennek tűnik fel és így a meleg mennyiséget, mit földünk a naptól kap, csakhamar ki lehet számítani.

(folyt. köv.)

rokonszenves olasz, szintén megérkezett már városunkba.

A Rechnitzerféle csángófényképek kitűnően sikerültek, nagyban készülnek s mindenfelől igen sok megrendelő jelentkezett. Reméljük hogy városunkban is szép keletük lesz.

A helybeli vám és adóóri felügyelő ségnél több pénzügyőri állás töltendő be. Ilyen állást elnyerni óhajtoknak a magyar nyelvet első sorban kell bírniok. A kik azonkívül németül és szerbül is tudnak előnyben részesülnek.

Az ideai Szent György-vásár nagyon lanyha volt, kevés eladó, kevés vevő s a tegnapi előtti hetivásár szinte élénkebbnek látszott.

UJDONSÁGOK.

Markovics Helén, ki a múlt év nyarán a szerb király ellen a belgrádi templomban merényletet követett el, a bíróság által kötél általi halálra ítéltetett.

A Deák-szoborbizottság tagjai a minap künn jártak Huszár Adolf műtermében, szemügyre venni az „Igazság” immár elkészült óriási agyagmintáját. Ott voltak Pololyi Arnold, Szilágyi József, Tisza Lajos, Ráth Károly főpolgármester, Ráth György, Lipthay Béla báró és Keleti Gusztáv. A bizottság tagjai valamennyien el voltak ragadtatva a valóban szép szobortól és azt rögtön egyhangulag el is fogadták. Az „Igazság” szobra egy festői redőzetekben alomló hosszú ruhába öltözött, méltóságos szép nőalak, balkezeben a mérleggel, jobbáiban a törvénykönyvvel. A magasra tartott fej imponáló méltósága, a nyugodt vonásu, de határozott arc szépsége és erője által. Az agyagmintát már a napokban gipszbe öntik, hogy minél hamarabb az ércöntőbe lehessen szállítani. A „Népevelés” csoportja szintén gyorsan halad befűzésére fel, úgy hogy talán egy hónap múlva a bizottság már azt is át fogja vehetni. Nem kevesebb serényiséggel dolgozik a mester magán a főalakon, melyről még hiányzik a draperia. Egy év múlva azonban valószínűleg ez is teljesen el fog készülni. — A szobor-bizottság tagjai még sokáig időztek Huszár műtermében és nem győztek gyönyörködni a legelső magyar szobrász alkotásaiban.

Arany János szobra. A halhatatlan költő emlékére szükséges összeg rövid idő alatt együtt lesz, s az illető bizottság közelebb már intézkedni fog, hogy a szobormű létesítése módzatait meghatározza. Az ügy élén állók, mint értesülünk, ezuttal szűkebb pályázatot óhajtanak, vagy valamely jelesebb művészt egyenest meg akarnak bizni, hogy tervet készítsen, melyet aztán, ha szakszerű bírálat kedvezően ítélt fölötté, a nagyban való kivételre elfogadná a bizottság. Előbb azonban a fővárosi tanácsesal egyetértőleg a szobornak szánt helyet jelöli ki. A Budapesten lakó szobrászok közül néhányan már készítettek apróbb mintát. Ezek közül alkalmunk volt látni a Kiss György agyag-vázlatát, melyet Trefort Agost miniszter is érdekléssel szemlélte, a midőn nemrég a művész által készített mellszobrához minta gyanánt állt. A miniature Arany-szobor a nagy költő életé delén, álló alakban tünteti föl. Keresetlenül s jellemzetesen ábrázolta a művész, a ki most egy nagyobb mintára is kezd, s emel a fej alakításánál az Izsó-féle jól talált mellszobrot is fölhasználja.

IRODALOM.

Arany János „A walesi bárdok” és „Szibinyáni Jank” cz. balladái.

A jövő hét folyamán megtardandó Arany-koncert alkalmából helyén valónak találjuk, hogy egy pár szót ismételjünk a nagy költőnek fennnevezett két remekéről, nemcsak mivel éppen e kétöt az említett hangversenyen hallani fogjuk, hanem mivel részint keletkezési indokaik, részint tárgyaknál fogva magokban is mindig érdekes megbeszélésre nyújtanak anyagot.

A „walesi bárdok” eléggé ismeretes, I. Eduárd angol király a vérrrel leigázott Wales meglátogatására megy, megtudni, vajjon olyan boldog-e a nép, a mint ő a karja, azaz, mint a barom, a melyet az ember igába hajt. Megy, mindenütt csendes, néma a tartomány. Montgomeryban, a hasonnevű úr várában megszáll. A várúr dűsan megvendégeli a királyt, de úgy ő, mint a többi welsz urak csak a kötelező hódolatot tanúsítják irányában. A zsarnok ezen felindul, szenvedélyes haragra lobbos s kihívólag követeli, hogy egy welszi bárd (énekes) dicsőítse őt. A megretent társaságba belép egy ősz bárd, de dicsőítés helyett mennydörgő átok száll hűrjairól. A zsarnok máglyára küldi az őst; utána ifjú bárd jő be, de dalának színtén átok a refráinjai; ez is máglyára kerül és aztán követi sorsát a többi, egész 500 bárdig, mert egy se tudja mondani, hogy éljen Eduárd. A király a fejére zúdult átok terhe alatt ki nem tartja tovább a welszi tartományban. Siet, hogy bír, haza Londonba, hogy ne lássa a szörnyű képet, az ötszáz égő máglyát s ne hallja a szörnyű hangokat. De hűjába siet el, a bárdok átkozó dalát örökké hallani fogja. Othonn

aludni sem tud, hiába parancsol csendet, majd hiába zenélt, fuvat harsonát.

Mert: — túl zenén, túl síp-dobon

Riadó kiáltón át:

Ötszáz éneklő hangosan

A vértanúk dalát.

A költemény azt az eszmét fejezi ki, hogy az erkölcsi világban a legnagyobb úr sem parancsol. A kinek van ereje meghalni, azt semmire sem lehet kényszeríteni. Eduárd meghódította Waleset, de a nép szívét meg nem hódíthatta. Véres bosszúra gerjed s régi gonoszságait újakkal tetézte nemcsak az ellenséges közhangulatot növeli maga iránt, hanem saját lelke nyugalalmát is elveszti s menthetlenül vergődik bűnös öntudata poklában.

Aranynak ez az egyedüli idegentárgyu balladája; de ha keletkezése indokát vizsgáljuk, hazai minden egyéb költeményénél.

1856-ban írta e balladát, midőn Magyarországot is, mint meghódított tartományt kedve ellenére akarták boldogítani s az idegen kormány emberei Magyarországból is a halás elismerés zenéjét, az új rendszer dicsőítését óhajtották hallani. De innen vagy semmi sem hallatszott vagy csak az elkecserezés egy egy kifakadása. Oly ellenséges volt a közhangulat, hogy midőn azt a fejedelmi hölgyet, kinek a folszabadult nemzet most a legőszintébb, leghatártalanabb lelkesedéssel hódol, midőn akkor az elnyomás napjaiban, e fejedelmi hölgyet magyar költeménnyel akarták üdvözölni, egyetlen egy költő akadt, ez sem elsőrendű, a ki a kívánt verset megírta, de még ez is kikötötte, hogy nevét alája ne nyomtassák. Ha még hozzá gondoljuk a tömeges elítéléseket, melyek a forradalom lezajlása után annyi gyászt borítottak a nemzetre s az akkori közönség, a személyesen tapasztalt dolgok eleveaságával élték; ha hozzá gondoljuk, hogy a szabad szó kimondóit folyvást üldözték s a hírlapok és könyvek elkobzása napi renden volt: átlátjuk, hogy a „Walesi bárdok” költője, mily páratlanul mély hazafisággal és mily nemes költőiiséggel fejezte ki a magyar közhangulatot.

S hogy ez a költő legbensőbb inteniója volt, megvalósította maga is. Az angol trónörökös, Eduárd és szintén walesi herceg 1864-ben Budapesten meglátogatta a magyar tud. akadémiát, s a jelenlevő Aranytól, ki akkor az akademiák igazgatója volt megkérdezte, hogy jutott eszébe, hogy azt az eseményt megénekelje? A nemes dalnok őszinte nyíltsággal megmondá, hogy mikor e költeményt írta, hazánk tisztára a Walesi tartomány állapotában volt.

A „Szibinyáni Jank”-ot itt inkább tárgyánál fogva emeljük ki, a mely ugyanis tisztán szerb hagyományon alapul. Hunyady János neve t. i. a szerb népköltészetben sokkal gazdagabban van megörökítve, mint a magyarban: ott Szibinyáni Jank-ko, azaz Szeben János néven fordul elő, minthogy Nagyszében (Cibinium) városából vagy legalább e városnak mellékéről származtatják. Számos szerb népköltemény zengi az ő testileki bajtársával Kraljevićs Markóval és Szekul öccsével (az ő Janka nővéreinek fiával) együtt viselt vitézi dolgait. Ezekből egy-kettőt mielőbb lapunk olvasóinak is bemutatunk magyar fordításban. Történeti alapja különben e mondáknak igen kétséges. Igen valószínű, hogy a Szerbiai udvarnál, valamint a Zágrábi püspöknél nem Hunyadi János szolgált, hanem apja.

A „Szibinyáni Jank” tárgya röviden az, hogy Szibinyáni Jank, mint apród Lazárevics István vajda udvaránál annyira kitűnteti magát vitézsége és ügyessége által, hogy a magyar király Zsigmond császár, miután derék voltáról a vajdánál tett látogatása alkalmával, a tiszteletére rendezett farkas vadászaton, maga is meggyőződött, elkéri Budára. Szerbiában csak jó híre marad fenn.

Gróf Hadik András és a bukovinai székely telepek.

E cím alatt a Vasárnapi Ujság múlt vasárnapi száma érdekesen foglalkozik azzal a térrival, a kinek leginkább köszönhető, hogy a hazától elszakadni kényszerült bukovinai székely nép az idegen tartományban is együtt maradt s egyesített erejével könnyebben tudott ellentálni annak az áramlatnak, mely őt, széthullva, nemzetiségéből bizonyosan könnyebben szorult ki a székely telepekre s a magyar hazára nézve örökre elvesztette volna.

Gróf Hadik András es. k. tábornagy Bács megye örökös főispánja, a hét éves háborúnak egyik legkimagaslóbb alakja, egy ősmagyar erényű, szelítlellemű hős, kortársai magasztalásának tárgya volt, a ki Mária Terézia is „legjobb lovag”-jának nevezett.

1774-ben a haditanács elnökévé lett s ez állásában nyílt alkalmá azt a hazfiasszolgálatot tennie nemzetének, a melyet e sorok elején érintettünk, s a melyre nézve a Gr. Hadikféle család levéltárban őrzött okiratok adják meg a fölvilágosítást.

Mintán Moldva török tartományának 1776-ban Ausztria számára átengedett része Bukovina név alatt külön katonai közigazgatást nyert, mely 1786-ig tartott, azért ez új országrész közvetlenül az udvari haditanácsnak lön alárendelve. Az időben (1777—80-ig) keletkeztek az ott még ma is fennálló magyar telepítvények a székelyek bevándorlása által a moldvai csángó falvakból. Mit keres Bukovinában a magyar? Hát olyan mostoha volna maga az édes anya, hogy számtal leglívőbb fiait, a székelyeket, az ősi tűzhelyéről? E kérdésre a történelem, különösen pedig az osztrák hadsereg története felel meg, mely elbeszéli, hogy 1772-ben báró Bukow volt Erdély katonai kormányzója, a ki a székely határőrvidék falállításakor az örökös katonaságtól irtó székelyeket annyira üldözte és oly zsarnokilag bánt velök, hogy kegyetlenkedései elől több székely család menekült Moldvába, s különösen a Tatros és Tászló partjain telepedtek meg, a fővesztésre ítélték pedig Moldva bensejében kerestek menedéket. Így menekültek ki ezen időben a mádfalvi zavarok alkalmával a bukovinai magyarok elődei is a Székelyföldről Moldvába, hol több évi bolyongás után a csángó falvakban találtak vendégszerető hajlékot, míg végre Hadik András tábornagytól, a főhaditanács új elnökétől az a hír érkezett, hogy az ő kérelmére és erőlyes közbenjárására folytán Mária Terézia királynő amnesztiát adott nekik, de nem szabad hazájukba visszatérni, hanem a néptelen Bukovinában kapnak helyet letelepedésre. A sokat bánjatott magyarság elfogadta a sulyos föltételt, s Moldvából átköltözött Bukovinába, hol már akkor is lakott kevés magyarság, részint az utolsó Rákóczi-felkelés után Zemplénből, Sárosból Galicziába s innen Bukovinába menekült kurucok utódai, kik az unjonjöttelkel összevegyültek és kezdetben négy falvat alapítottak.

Hadik András gróf erőlyesen vette kezébe a betelepítés ügyét, több ízben beutazta a telepítvényeket s az ő terve szerint építette a saját neve után keresztelt Andrásfalvat és Hadikfalvat, melyeket saját költségén magyar lelkipásztorral ellátott. A ki Galiczián keresztül jött Bukovinába, azt a sok nyomoruságos ruthén és oláh falvak után kellemesen lepik meg az említett rendszeresen épített magyar helységek fehérlo házsorai, melyeknek mindenikén meglátszik a lelkes magyar főúr áldott keze.

A magyar nemzeti muzeum könyvtárában pedig megvan azon beszéd kézírata is, melyet gróf Hadik András tábornagy, Bács megye főispánjává történt beiktatása alkalmával tartott, mely azért is említésre méltó, mivel a beszédben a székely-magyarok Bukovinába való telepítéséről is behatóan megemlékezik, és mert ez volt az első szóoklat mely ily ünnepélyes alkalomból nem latinul, hanem magyarul mondatott.

A kitűnő katona, nagylelkű főúr és igaz magyar hazafi 1790-ben szenderült jobblétre. Tetei birtokán, Putakon tétettek örök nyugalomra.

Felelős szerkesztő: **Wigand János.**

Főmunkatárs: **Dr. Fináczy Ernő.**

Kiadótulajdonosok:

Wigand János és a „Beck & Koszanić” cég.

HIRDETÉSEK.

Jelentés.

Özv. BEHR KATALIN

szül. Kreuzinger

ajánlja magát, mint

okl. Szülésznő

a n. é. közönség becses bizalmába. Lakik Gilvazi A. asszony házában, szemben a Kókesch Jozsefféle házzal. 1—3

621 szám.

P. 1883.

Arverési hirdetmény.

Mely szerint közhírré tétetik, hogy a titeli kincst. uradalom, mint végrehajtható javára Gardinoveze polít. község, mint végrehajtható szenvedő tulajdonaként lefoglalt 1. községi bika és összesen 755 frt. 22 kr. becsült követelésekből álló ingóság 1883. évi **Majus hó 12 én d. e. 9 órakor** Titeli községe házában kész pénz fizetése mellett bíróllyal elfog arvereztetni.

Kir. Járásbíróság.

Titel. 1883. évi April hó 18 án

Szabó
járásbíró.

rokonszenves olasz, szintén megérkezett már városunkba.

A Rechnitzerféle esángófényképek kitűnően sikerültek, nagyban készülnek s mindenfelől igen sok megrendelő jelentkezett. Reméljük hogy városunkban is szép keletök lesz.

A helybeli vám és adóóri felügyelő ségnél több pénzügyőri állás töltendő be. Ilyen állást elnyerni óhajtoknak a magyar nyelvet első sorban kell bírniok. A kik azonkívül németül és szerbül is tudnak előnyben részesülnek.

Az ideai Szent György-vásár nagyon lanyha volt. Kevés eladó, kevés vevő s a tegnapi előtti hetivásár szinte élelnekben látszott.

UJDONSÁGOK.

Markovics Helén, ki a múlt év nyarán a szerb király ellen a belgrádi templomban merényletet követett el, a bíróság által kötéláltali halálra ítéltetett.

* **(A Deák-szoborbizottság tagjai)** a minap kűnn jártak Huszár Adolf műtermében, szemügyre venni az „Igazság” immár elkészült óriási agyagmintáját. Ott voltak Ipolyi Arnold, Szilágyi József, Tisza Lajos, Ráth Károly főpolgármester, Ráth György, Liptay Béla báró és Keleti Gusztáv. A bizottság tagjai valamennyien el voltak ragadtatva a valóban szép szobortól és azt rögtön egyhangulag el is fogadták. Az „Igazság” szobra egy festői redőzetekben alámoló hosszú ruhába öltözött, méltóságteljes szép nőalak, balkezeben a mérleggel, jobbában a törvénykönyvvel. A magasra tartott fej imponál méltósága, a nyugodt vonásu, de határozott arc szépsége és erőnye által. Az agyagmintát már a napokban gipszbe öntik, hogy minél hamarabb az ércöntőbe lehessen szállítani. A „Népevelés” csoportja szintén gyorsan halad befejezése felé, úgy hogy talán egy hónap múlva a bizottság már ezt is át fogja vehetni. Nem kevesebb serénységgel dolgozik a mester magán a főalakon, melyről még hiányzik a draperia. Egy év múlva azonban valószínűleg ez is teljesen el fog készülni. — A szobor-bizottság tagjai még sokáig időztek Huszár műtermében és nem győztek gyönyörködni a legelső magyar szobrász alkotásaiban.

— **Arany János szobra.** A halhatatlan költő emlékére szükséges összeg rövid idő alatt együtt lesz, s az illető bizottság köze lebb már intézkedni fog, hogy a szobornál létesítése módozatait meghatározza. Az ügy élén állók, mint értesülünk, ezúttal szűkebb pályázatot óhajtanak, vagy valamely jelesebb művészt egyenest meg akarnak bízni, hogy tervet készítsen, melyet aztán, ha szakszertű bíráló kedvezően ítél fölötté, a nagyban való kivételre elfogadná a bizottság. Előbb azonban a fővárosi tanácsal egyetértőleg a szobornak szánt helyet jelöli ki. A Budapesten lakó szobrászok közül néhányan már készítették apróbb mintát. Ezek közül alkalmunk volt látni a Kiss György agyag-vázlatát, melyet Trefort Agost miniszter is érdeklél szemlélt, a midőn nemrég a művész által készített mellszobrához minta gyanánt állt. A miniature Arany-szobor a nagy költőt élete delén, álló alakban tünteti föl. Keresetlenül s jellemzetesen ábrázolta a művész, a ki most egy nagyobb mintába is kezd, s emel a fej alakításánál az Izsó-féle jól talált mellszobrot is fölhasználja.

IRODALOM.

Arany János „A walesi bárdok” és „Szibinyáni Jank” cz. balladáit.

A jövő hét folyamán megtardandó Arany-koncert alkalmából helyén valónak találjuk, hogy egy pár szót ismételjünk a nagy költőnek fennnevezett két remekéről, nemcsak mivel épen e kétöt az említett hangversenyen hallani fogjuk, hanem mivel részint keletkezési indokaik, részint tárgyoknál fogva magokban is mindig érdekes megbeszélésre nyújtanak anyagot.

A „walesi bárdok” eléggé ismeretes. I. Eduárd angol király a vérrel leigázott Wales meglátogatására megy, megtudni, vajjon olyan boldog-e a nép, a mint ő a karja, azaz, mint a barom, a melyet az ember igába hajt. Megy, mindenütt esendes, néma a tartomány. Montgomeryban, a hasonnevű úr várában megszáll. A várúr dűsan megvendégeli a királyt, de úgy ő, mint a többi welsz urak csak a köteles hódolatot tanusítják irányában. A zsarnok ezen felindul, szenvedélyes haragra lobbán s kihívólag követeli, hogy egy welsz bárd (énekes) dicsőítse őt. A megrögtent társaságba belép egy ősz bárd, de dicsőítés helyett mennydörgő átok száll hűnjairól. A zsarnok mágtára küldi az ősz: utána ifju bárd jő be, de dalának szintén átok a refrainje; ez is máglyára kerül és aztán követi sorsát a többi, egész 500 bárdig, mert egy se tudja mondani, hogy éljen Eduárd. A király a fejére zúdult átkok terhe alatt ki nem tartja tovább a welsz tartományban. Siet, hogy bír, haza Londonba, hogy ne lássa a szörnyű képet, az ötszáz égő máglyát s ne hallja a szörnyű hangokat. De híjába siet el, a bárdok átkozó dalát örökké hallani fogja. Otthom

aludni sem tud, hiába parancsol esendet, majd hiába zenéltet, fuvat harsonát.

Mert: — túl zenén, túl sip-dobon

Riadó kürtön át:

Ötszáz éneklő hangosan

A vértanúk dalát.

A költemény azt az eszmét fejezi ki, hogy az erkölcsi világban a legnagyobb úr sem parancsol. A kinek van ereje meghalni, azt semmire sem lehet kényszeríteni. Eduárd meghódította Waleset, de a nép szívét meg nem hódíthatta. Véres bosszúra gerjed s régi gonoszságait újakkal tetézte nemcsak az ellenséges közhangulatot növeli maga iránt, hanem saját lelke nyugalomát is elveszti s menthetlenül vergődik bűnös öntudata poklában.

Aranynak ez az egyedüli idegentárgy bal-ladája; de ha keletkezése indokát vizsgáljuk, hazaibb minden egyéb költeményénél.

1856-ban írta e balladát, midőn Magyarország is, mint meghódított tartományt kedve ellenére akarták boldogítani s az idegen kormány emberei Magyarországból is a halás elismerés zenéjét, az új rendszer dicsőítését óhajtották hallani. De innen vagy semmi sem hallatszott vagy csak az elkeseredés egy egy kifakadása. Oly ellenséges volt a közhangulat, hogy midőn azt a fejedelmi hölgyet, kinek a főlzabadt nemzet most a legőszintébb, leghatártalanabb lelkesedéssel hódol, midőn akkor az elnyomás napjaiban, e fejedelmi hölgyet magyar költeménnyel akarták üdvözöltetni, egyetlen egy költő akadt, ez sem elsőrendű, a ki a kívánt verset megírta, de még ez is kikötötte, hogy nevét alája ne nyomtassák. Ha még hozzá gondoljuk a tömeges elítéléseket, melyek a forradalom lezajlása után annyi gyászt borítottak a nemzetre s az akkori közönség, a személyesen tapasztalt dolgok eleveaságával élték; ha hozzá gondoljuk, hogy a szabad szó kimondott folyvást üldöztek s a hírlapok és könyvek elkobzása napi renden volt: átlátjuk, hogy a „Walesi bárdok” költője, mily páratlanul mély hazafisággal és mily nemes költői őszinteséggel fejezte ki a magyar közhangulatot.

S hogy ez a költő legbensőbb intentiója volt, megvallotta maga is. Az angol trónörökös, Eduárd és szintén walesi herceg 1864-ben Budapesten meglátogatta a magyar tud. akadémiát, s a jelenlevő Aranytól, ki akkor az akadémia igazgatója volt megkérdezte, hogy jutott eszébe, hogy azt az eseményt megénekelje? A nemes dalnok őszinte nyíltsággal megmondá, hogy mikor e költeményt írta, hazánk tisztára a Walesi tartomány állapotában volt.

A „Szibinyáni Jank”-ot itt inkább tárgyánál fogva emeljük ki, a mely ugyanis tisztán szerb hagyományon alapul. Hunyady János neve t. i. a szerb népköltészetben sokkal gazdagabban van megörökítve, mint a magyarban: ott Szibinyáni Janko, azaz Szebenii János néven fordul elő, minthogy Nagyszében (Cibinium) városából vagy legalább e városnak mellékéről származtatják. Számos szerb népköltemény zengi az ő testilelki bajtársával Kraljević Markóval és Szekul öcsével (az ő Janka nővérenek fiával) együtt viselt vitézi dolgait. Ezekből egy-kettőt mielőbb lapunk olvasóinak is bemutatunk magyar fordításban. Történeti alapja különben e mondáknak igen kétséges. Igen valószínű, hogy a Szerbiai udvarnál, valamint a Zágrábi püspöknél nem Hunyadi János szolgált, hanem apja.

A „Szibinyáni Jank” tárgya röviden az, hogy Szibinyáni Jank, mint apród Lazarević István vajda udvaránál annyira kitiúnteti magát vitézsége és ügyessége által, hogy a magyar király Zsigmond császár, midőn derék voltáról a vajdánál tett látogatása alkalmával, a tiszteletére rendezett farkas vadászatot, maga is meggyőződött, elkéri Budára. Szerbiában csak jó híre marad fenn.

Gróf Hadik András és a bukovinai székely telepek.

E cím alatt a Vasárnapi újság múlt vasárnapi száma érdekesen foglalkozik azzal a férfival, a kinek leginkább köszönhető, hogy a hazától elszakadni kényszerült bukovinai székely nép az idegen tartományban is együtt maradt s egyesített erejével könnyebben tudott ellentállni annak az áraplatnak, mely őt, széthullva, nemzetiségéből bizonyosan könnyebb szerrel kivetkőztette s a magyar hazára nézve örökre elvesztette volna.

Gróf Hadik András, es. k. tábornagy Bács megye örökös főispánja, a hétéves háborúnak egyik legkimagaslóbb alakja, egy ősmagyar erényű, szepőlten jellemű hős, kortársai magasztalásának tárgya volt, a kit Mária Terézia is „legjobb lovag” jának nevezett.

1774-ben a haditanács elnökévé lett s ez állásban nyílt alkalma azt a hazfiasszolgálatot tennie nemzetének, a melyet e sorok elején érintettünk, s a melyre nézve a Gr. Hadikféle család levéltárban őrzött okiratok adják meg a fölvilágosítást.

Mintán Moldva török tartományának 1776-ban Ausztria számára átengedett része Bukovina név alatt külön katonai közigazgatást nyert, mely 1786-ig tartott, azért ez új országrész közvetlenül az udvari haditanácsnak lón alárendelve. Az időben (1777—80-ig) keletkeztek az ott még maig is fennálló magyar telepítvények a székelyek bevándorlása által a moldvai esángó falvakból. Mit keres Bukovinában a magyar? Hát olyan mostoha volna maga az édes anya, hogy számítzi leghívebb fiait, a székelyeket, az ősi tűzhelyről? E kérdésre a történelem, különösen pedig az osztrák hadsereg története felel meg, mely elbeszéli, hogy 1772-ben báró Bukow volt Erdély katonai kormányzója, a ki a székely határvidék falállításakor az örökös katonaságtól irtózó székelyeket annyira üldözte és oly zsarnokilag bánt velök, hogy kegyetlenkedései elől több székely család menekült Moldvába, s különösen a Tatros és Tászló partjain telepedtek meg, a fővezetésre ítétek pedig Moldva bensejében kerestek menedéket. Így menekültek ki ezen időben a mádfalvi zavarok alkalmával a bukovinai magyarok elődei is a Székelyföldről Moldvába, hol több évi bolyongás után a esángó falvakban találtak vendégszerető hajlékot, míg végre Hadik András tábornagytól, a főhaditanács új elnökétől az a hír érkezt, hogy az ő kérelmére és erőlyes közbenjárása folytán Mária Terézia királynő amnesztiát adott nekik, de nem szabad hazájukba visszatérni, hanem a néptelen Bukovinában kapnak helyet letelepedésre. A sokat hányatott magyarság elfogadta a súlyos föltételt, s Moldvából átköltözött Bukovinába, hol már akkor is lakott kevés magyarság, részint az utolsó Rákóczi-fölkeles után Zemplénből, Sárosból Galicziába s innen Bukovinába menekült kurucok utódai, kik az újonjítottakkal összevegyültek és kezdetben négy falvat alapítottak.

Hadik András gróf erőlyesen vette kezébe a betelepítés ügyét, több ízben beutazta a telepítvényeket s az ő terve szerint építette a saját neve után keresztelt Andrásfalvat és Hadikfalvat, melyeket saját költségén magyar lelkipásztorral ellátott. A ki Galiczián keresztül jön Bukovinába, azt a sok nyomoruságos ruthén és oláh falvak után kellemesen lepik meg az említett rendszeresen épített magyar helységek fehérlo házsorai, melyeknek mindenikén meglátszik a lelkes magyar főúr aldott keze.

A magyar nemzeti múzeum könyvtárában pedig megvan azon beszéd kézírata is, melyet gróf Hadik András tábornagy, Bács megye főispánjává történt beiktatása alkalmával tartott, mely azért is említésre méltó, mivel a beszédben a székelymagyarok Bukovinába való telepítéséről is behatóan megemlékezik, és mert ez volt az első szónoklat mely ily ünnepélyes alkalomból nem latinul, hanem magyarul mondatott.

A kitiűnő katoná, nagylelkű főúr és igaz magyar hazafi 1790-ben szenderült jobblétre. Tete-meí birtokán, Futakon tétettek örök nyugalomra.

Felelős szerkesztő: **Wigand János.**

Főmunkatárs: **Dr. Fináczy Ernő.**

Kiadótulajdonosok:

Wigand János és a „Beck & Koszánics” cég.

HIRDETÉSEK.

Jelentés.

Özv. BEHR KATALIN

szül. Kreuzinger

ajánlja magát, mint

okl. Szülésznő

a n. é. közönség becses bizalmába. Lakik Gilvázi A. asszony házában, szemben a Kókesch Jozsefféle házzal. 1—3

621 szám.

P. 1883.

Arverési hirdetmény.

Mely szerint közhírré tétetik, hogy a titeli kinezt, uradalom, mint végrehajtató javára Gardinoveze polit. község, mint végrehajtást szenvedő tulajdonaként lefoglalt 1. községi bika és összesen 755 frt. 22 krra, becsült követelésekből álló ingóság 1883. évi Május hó 12 én d. e. 9 órakor Titel községe házában kész pénz fizetése mellett bírólagon elfog árvereztetni.

Kir. Járásbíróság.

Titel, 1883 évi April hó 18 án

Szabó
járásbiró.